

zveza za živali

Dolgoročno reševanje problematike zapuščenih živali: **sterilizacije in kastracije lastniških mačk**

Priporočila za izvajanje akcij sofinanciranja sterilizacij in kastracij lastniških živali za lokalne skupnosti

Ljubljana, 2026

Avtorica:
Lina Debeljak

Soavtorica:
Maša Cerjak Kastelic

Fotografije:
Društvo za zaščito živali Novo mesto

Strokovna revizija:
Nacionalni center za dobrobit živali

Lektura:
Lea Špela Fele, Lektoriram ti

Oblikovanje:
Polona Kopač,
Društvo za zaščito živali Ljubljana

Zveza nevladnih organizacij
za zaščito živali Slovenije
www.zvezazazivali.si
info@zvezazazivali.si

zveza
za
živali

Kazalo

Uvod	4
Problematika zapuščenih živali: trenutno stanje	4
Sterilizacija in kastracija	5
Sofinanciranje sterilizacij in kastracij lastnikom	7
Organizacija akcije	7
Finančna sredstva	10
Potek akcije	11
Celostna oskrba živali: napotki za lastnike	12

zveza za živali

Uvod

Ta dokument je namenjen lokalnim skupnostim, zaposlenim v občinskih upravah, nevladnim organizacijam na področju zaščite živali in drugim zainteresiranim, ki jih zanimajo akcije sterilizacij in kastracij lastniških živali. Aktivnosti na tem področju so izjemnega pomena za celotno družbo, saj neposredno izboljšujejo dobrobit posameznih živali, zmanjšujejo problematiko zapuščenih živali in izboljšujejo kakovost življenja ljudi v skupnosti.

Zveza za živali v dokumentu obravnava naraščajočo problematiko zapuščenih živali v Sloveniji, katere glavna vzroka sta neodgovorno lastništvo in nenadzorovano razmnoževanje živali. Ob tem številne lokalne skupnosti ne zagotavljajo ustrezne oskrbe, zavetišča pa so pogosto preobremenjena. Kot ključna dolgoročna rešitev se izpostavlja kombinacija ustreznega financiranja zavetišč in sistematičnega izvajanja preventivnih ukrepov. Med njimi imajo osrednjo vlogo sterilizacije in kastracije, ki pomembno prispevajo k zmanjševanju števila zapuščenih živali in izboljšanju njihovega zdravja. Da resnično dosežemo pravi učinek oziroma pravi »value for money« (»vrednost za denar«), moramo vse te aktivnosti pametno načrtovati in kakovostno izvesti, pomembna sta sodelovanje med deležniki in izvajanje celovitih, dolgoročnih programov.

Dokument je revidiral in mu podal pozitivno oceno Nacionalni center za dobrobit živali.

Problematika zapuščenih živali: trenutno stanje

V Sloveniji je problematika zapuščenih živali iz leta v leto večja in ima tako etične, javnozdravstvene kot tudi ekonomske razsežnosti. Letno je v zavetišča sprejetih več tisoč zapuščenih psov in mačk. Natančneje je bilo v letih 2023 in 2024 v zavetišča sprejetih 20.048 mačk, kar pomeni ena vsako uro! To je le uradna statistika registriranih zavetišč; mnogo živali oskrbijo tudi posamezniki (najditelji) in nekatere nevladne organizacije. Točno število zapuščenih mačk torej ni znano, gotovo pa jih je v Sloveniji krepko več kot 10.000 letno.

Vse te zapuščene živali so posledica neodgovornega lastništva, pomanjkljivega nadzora nad lastniki živali in sankcioniranja kršiteljev, ilegalnega trgovanja z živalmi ter nenadzorovanega razmnoževanja tako potepuških kot lastniških živali.

Lokalne skupnosti imajo po 27. členu Zakona o zaščiti živali dolžnost, da zagotovijo oskrbo za zapuščene živali v zavetišču. To dolžnost so nekatere lokalne skupnosti v zadnjih letih jemale zelo resno, druge manj. Po naših podatkih kar **več kot 50 občin v letu 2025 ni imelo zagotovljenega zavetišča**; ocenjujemo, da je v tem trenutku številka še višja. To pomeni, da je oskrba zapuščenih živali v četrtini občin neobstoječa ali v najboljšem primeru slabo učinkovita. Najditelji se ne morejo obrniti direktno na pristojno zavetišče, temveč mora občina za vsak primer posebej poiskati razpoložljivo zavetišče ali pa mora posredovati celo veterinarska inšpekcija. Novelirani Zakon o zaščiti živali zdaj zahteva še večje število nastanitvenih mest glede na število registriranih živali v občini, kar bo občinam še otežilo zagotavljanje pogodbenega zavetišča, če se ne bodo odpirala nova.

Zavetišča so večinoma prenapolnjena, še posebej med poletno sezono mačjih mladičev. Vzroki za polna zavetišča so predvsem: **nenadzorovano razmnoževanje živali** (lastniških, še posebej pa nikogaršnjih živali, predvsem očitno pri zunanjih mačkah, na nekaterih območjih tudi pri psih iz romskih naselij), **namerne zapustitve nezaželenih živali** (predvsem neoznačenih, kjer ni možno izslediti lastnika) in **zanemarjanje živali** (kar rezultira v inšpekcijske odvzeme). Dokler se torej ne bo zmanjšal priliv novih zapuščenih živali v zavetišča, bodo le-ta polna, ne glede na to, koliko živali bodo oddala novim lastnikom.

Trajno rešitev lahko zagotovita le ustrezno in stabilno financiranje zavetišč ter sočasno sistematično izvajanje preventivnih aktivnosti za ozaveščanje prebivalcev, ki bodo prek okrepljene odgovornosti lastnikov zmanjšale število zanemarjenih in zapuščenih živali.

Sterilizacija in kastracija

Vse bolj znano dejstvo je, da je **sterilizacija oziroma kastracija[1] ljubljenčka pomemben del odgovornega lastništva živali in prvi korak k zmanjševanju problematike zapuščenih živali.** Poleg tega ta dva posega pošteno prispevata k boljšemu zdravju in počutju živali, sploh mačk. Imata veliko pozitivnih učinkov:

- mačke in psi se manj klatijo, s tem se zmanjša možnost, da se izgubijo ali jih povozi avto,
- po kastraciji se zelo zmanjša verjetnost, da se bodo samci pretepali, kar zmanjša tveganje za nastanek poškodb (na primer ugrizov, ki so lahko tudi usodni),
- zelo se zmanjša verjetnost za prenos okužb (na primer mačji aids, levkoza),
- zmanjša se verjetnost vnetja maternice, raka na maternici in seskih ter onemogoči razvoj raka na testisih in jajčnikih,
- zaradi odsotnosti gonitve in nenehne brejosti se izboljša vsesplošno počutje živali,
- preprečujeta rojstva neželenih mladičev in zmanjšujeta problematiko zapuščenih živali.
- Sterilizacija in kastracija sta torej osnova odgovornega lastništva, za dobrobit živali in kakovostno sobivanje živali in ljudi pa so seveda pomembni tudi drugi ukrepi. Živalim je treba zagotoviti: kakovostno prehrano, celostno veterinarsko oskrbo (cepljenje proti kužnim boleznim, redna odprava parazitov, označitev in registracija ter nudenje veterinarske pomoči ob poškodbah in boleznih), varno okolje in reden nadzor (preprečevanje pobegov) ter ustrezno gibanje in socializacijo. Takšno oskrbo potrebujejo vse mačke.

Z vidika kurative se to uresničuje prek zavetišč, ki zapuščenim živalim nudijo namestitev in celostno oskrbo ter jim poiščejo nove domove (oziroma jih, v primeru prostoživečih mačk, vrnejo v okolje). Pri tem je pomembna vloga lokalnih skupnosti, ki bi morala oskrbo zapuščenih živali in ostale, s tem

[1] Izraz sterilizacija se za namene tega dokumenta uporablja za operativni poseg, ki ga opravi veterinar v splošni anesteziji, pri tem pa samici odstrani jajčnike in/ali maternico. Izraz kastracija pa pomeni odstranitev testisov pri samcu, prav tako v splošni anesteziji. Obstaja več različnih metod, ta dokument se nanaša zgolj na klasično kirurško kastracijo.

povezane aktivnosti pristojnemu zavetišču primerno financirati. Z oskrbo živali so povezani visoki stroški (veterinarski stroški, kakovostna hrana, stroški dela), zato ob neustreznem financiranju trpijo dobrobit živali, zaposleni v zavetišču in skupnost. Le s stabilno finančno konstrukcijo lahko zavetišče zagotovi ustrezen kader in pogoje za kakovostno oskrbo zapuščenih živali.

Pomembna pa je tudi preventiva: **poleg zagotavljanja oskrbe živali, ki so že zapuščene, je v lokalnem okolju treba preprečiti povečevanje njihovega števila in neprimerno ravnanje z živalmi.** Ne morejo pa pri tem uspeha zagotoviti zavetišča sama. Po podatkih iz analize vpliva programov TNR (P. Foley, 2006) je treba na nekem območju zagotoviti sterilizacije in kastracije najmanj 71–94 % osebkom, da omejimo širjenje populacije. Če na lokaciji ostane ena sama nesterilizirana samica, se število v nekaj mesecih spet dvigne in ves dosedanji trud je zaman. Zato je pomembno tudi intenzivno spodbujanje lastnikov k odgovornemu lastništvu, da je v nekem okolju čim več živali steriliziranih in kastriranih.

Nadzor populacije mačk in psov je pomemben tudi z vidika kakovostnega bivanja ljudi v skupnosti, ne le zaradi dobrobiti živali. Veliko število nikogaršnjih živali lahko predstavlja tveganje za javno zdravje (paraziti in zoonoze – bolezni, ki se prenašajo tudi na ljudi), za varnost v prometu (prometne nesreče zaradi živali, ki prečkajo ceste), za vzdrževanje čistoče (iztrebki) in za javni red in mir (hrup, ki ga povzročajo živali v paritvenem obdobju). **Dosledne sterilizacije in kastracije so edini način za učinkovit nadzor populacije.** Izkušnje številnih organizacij po svetu kažejo, da druge metode ne delujejo. Samo odstranitev živali z lokacije (naj bo to nameščanje v zavetišča in nove domove, streljanje oziroma usmrtitev živali ali kaj drugega) ustvari tako imenovani efekt vakuuma. Če vir hrane in ostali pogoji ostanejo, teritorij zapolnijo druge živali iz okolja. Lahko so to drugi osebki iste vrste (druge nesterilizirane mačke iz okolice) ali celo druga živalska vrsta (mačke namesto psov, pa tudi podgane, vrane in ostale živali). Zato se pri prostoživečih mačkah uporablja tako imenovani sistem “TNR: trap, neuter, release/return” oziroma “ujemi, steriliziraj, izpusti/vrni”.

Sofinanciranje sterilizacij in kastracij lastnikom

Eden izmed učinkovitih ukrepov za spodbujanje odgovornega lastništva in preprečevanje neželenih mladičev v skupnosti je lokalno sofinanciranje sterilizacij in kastracij lastnikom živali.

Vpliva na oba tipa občanov:

a) zmanjša stroške posameznikom, ki želijo postati odgovorni lastniki, pa niso dovolj finančno situirani, kar prinaša neposredno korist tako živalim kot tudi občanom,

b) posameznike, ki se še ne zavedajo pomembnosti sterilizacij in kastracij, dostopnejša cena vseeno spodbudi k temu.

Tovrstne akcije predvideva Zakon o zaščiti živali, ki pravi: "Občina lahko zagotavlja financiranje ali sofinanciranje izvajanja kastracij, sterilizacij in označevanja hišnih živali ter drugih ukrepov za zagotavljanje varnega okolja občanom v zvezi z zapuščenimi živalmi in za spodbujanje odgovornega lastništva hišnih živali. Financiranje sterilizacije in kastracije je pogojeno z izpolnitvijo obveznosti lastnika, da zagotovi registracijo hišnih živali."[2]

Izvajajo jih že številne občine v Sloveniji: Ajdovščina, Bohinj, Brežice, Črnomelj, Kočevje, Loška dolina, Medvode, Metlika, Novo mesto, Mirna Peč, Mirna, Mokronog-Trebelno, Nova Gorica, Krško, Straža pri Novem mestu, Pivka, Poljčane, Ptuj, Rogaška Slatina, Semič, Sevnica, Slovenske Konjice, Šenčur, Šentjur, Šmarješke Toplice, Trebnje, Tržič, Velike Lašče, Žalec in druge.

Pomembno je, da se akcijo izvaja neprekinjeno v dovolj velikem obsegu (dovolj sredstev), v sodelovanju z vsemi deležniki in s primerno promocijo. Spodaj podrobnejša razlaga.

Organizacija akcije

Na voljo je nekaj različnih načinov izvedbe tovrstnih akcij, pri čemer ima vsaka svoje prednosti in slabosti, zato je treba izbrati tisto, ki bo v lokalnem okolju najbolj izvedljiva in učinkovita.

[2] Zakon o zaščiti živali (neuradno prečiščeno besedilo 13 – UL RS 60/25)

Akcija	Prednosti	Slabosti
Povračilo stroškov občanom: občan lahko storitev opravi v katerikoli veterinarski ambulanti in tam plača polno ceno. Sofinanciranje potem naknadno uveljavlja na podlagi vloge, ki ji priloži račun, občina mu sofinancirani znesek povrne na TRR.	Poseg lahko občan opravi pri izbranem veterinarju, ni vezan na eno ambulanto. Občini ni treba izbirati izvajalca (pošiljanje povpraševanj in zbiranje ponudb).	Dodatno delo za občane z birokracijo (oddaja vloge), občina mora obravnavati vloge in opravljati nakazila.
Povračilo stroškov ambulanti: občan storitev opravi v izbrani ambulanti (lahko je izbranih več), kjer poravna razliko na licu mesta, sofinancirani znesek pa občina izplača izvajalcem/ veterinarskim organizacijam.	Bolj enostavno za občane (ni jim treba oddajati vloge in zalagati celotnega zneska). Boljši učinek z istim finančnim vložkom občine (izbrane ambulante lahko ponudijo nižjo ceno v ta namen in je cena za občane še bolj dostopna).	Manjši izbor ambulant (nekateri lastniki se “držijo svojega” veterinarja in ne želijo drugam). Konkurenčnost izbranih ambulant (razen če so izbrane vse lokalne ambulante). Zmogljivost ambulant (ali lahko sprejmejo in kakovostno oskrbijo tako veliko število živali?).
Vrednostni boni: občan prevzame bon na občini in opravi storitev v izbranih ambulantah, kjer poravna razliko v ceni takoj, sofinancirani znesek občina izplača izvajalcu.	Enostavno informiranje uporabnikov (ko prevzamejo bon, se jim izroči še izobraževalne materiale, letake). Boljši učinek z istim finančnim vložkom občine (izbrane ambulante lahko ponudijo nižjo ceno v ta namen).	Dodatno delo za občane (morajo prevzeti bon – to bi se lahko digitaliziralo na spletni strani občine, je pa treba obdržati tudi fizični prevzem zaradi računalniško nepismenih občanov). Manjši izbor ambulant.

Akcijo se lahko izvede tudi s kombinacijo dveh zgoraj opisanih načinov, na primer v dveh izbranih lokalnih veterinarskih ambulantah se lahko subvencijo koristi na licu mesta (lastnik poravna del zneska takoj, razliko pa občina povrne veterinarski organizaciji); tisti občani, ki pa bi radi storitev opravili pri izbranem veterinarju v kakšni drugi ambulanti, poravnajo znesek sami in po oddani vlogi prejmejo sofinancirani del povrnjen. Tak način zahteva nekoliko več dela, je pa učinkovit, saj spodbudi večje število občanov.

Poleg načina izvajanja akcije je treba določiti tudi pogoje, pod katerimi lahko posameznik sredstva koristi, to so običajno:

- akcija je samo za občane dotične občine, pri čemer je smiselno upoštevati posameznikov stalni in začasni naslov;
- obvezna označitev in registracija živali – akcijo lahko koristijo samo tisti lastniki, ki zagotovijo registracijo in označitev živali z mikročipom (ta pogoj za občine ni izbiren, temveč ga določa zakon)[3];
- omejitev števila posegov na občana oziroma gospodinjstvo, pri čemer omejitev ne sme biti prenizka (mnogo ljudi ima več živali, en poseg je premalo) in ne previsoka (da se proračun projekta enakomerno porazdeli med več občanov); priporočljivo je omejiti na dve ali tri živali.

Včasih za udeležbo občanov ni dovolj samo razpoložljivost sredstev, nekateri na primer živali ne morejo transportirati k veterinarju (nimajo lastnega prevoza ali transportne kletke ali pa mačke ne morejo uloviti). **Zato so poleg finančne podpore dobrodošle tudi druge oblike pomoči občanom, ki jo morda lahko nudi lokalna nevladna organizacija za zaščito živali** (izposoja opreme, pomoč pri odlovu in transportu). Finančna sredstva, potrebna za njihove aktivnosti, se lahko zagotovijo prek javnega razpisa.

[3] Financiranje sterilizacije in kastracije je pogojeno z izpolnitvijo obveznosti lastnika, da zagotovi registracijo hišnih živali (Zakon o zaščiti živali, 31.a člen). Do konca leta 2026 RS sofinancira lastnikom 30 EUR za označitev.

Finančna sredstva

Finančna sredstva za izvajanje akcije se zagotovijo iz proračuna lokalne skupnosti, pri čemer se običajna proračunska postavka odpre poleg tiste, kjer so zagotovljena sredstva za oskrbo zapuščenih živali, tj. postavka "1103 – splošne storitve v kmetijstvu", natančneje "11039002 – zdravstveno varstvo rastlin in živali".

Nekatere občine imajo za zdravstveno varstvo živali vsakokrat zagotovljenih dovolj sredstev, da lahko izvajanje akcij začnejo takoj, druge pa morajo predvidena sredstva povečati z rebalansom oziroma lahko začnejo z akcijo v prihodnjem proračunskem obdobju.

Dolgoročen učinek akcije je odvisen od tega, koliko živali je steriliziranih oziroma kastriranih, zato mora biti temu namenjenih zadosti finančnih sredstev. Spodaj podajamo nekaj primerov višine finančnih sredstev, namenjenih tej akciji. **Priporočljivo je, da se za akcijo zagotovi vsaj 0,25 EUR na prebivalca.** Vse navedene občine imajo po naših podatkih zagotovljeno tudi oskrbo zapuščenih živali v zavetišču.

Občina[4]	Višina sredstev	Število prebivalcev	Razmerje
Primer 1	1000 €	3203	0,31 €/prebivalca
Primer 2	2500 €	4400	0,57 €/prebivalca
Primer 3	1000 €	5260	0,19 €/prebivalca
Primer 4	3500 €	8470	0,41 €/prebivalca
Primer 5	5000 €	11.840	0,42 €/prebivalca
Primer 6	5000 €	19.418	0,26 €/prebivalca
Primer 7	6000 €	21.823	0,28 €/prebivalca
Primer 8	6875 €	38.200	0,18 €/prebivalca

[4] V tabeli so uporabljeni resnični podatki iz leta 2025 iz občin Ajdovščina, Bohinj, Cerknica, Mirna Peč, Novo mesto, Metlika, Poljčane in Žalec.

Potek akcije

Idealen čas za sterilizacije in kastracije zunaj živečih mačk (ki v večini lokalnih skupnosti prevladujejo) je **od novembra do februarja** – takrat nobena ni breja, tik pred kotitvijo ali s sesnimi mladiči. Zato je idealno, da se akcija objavi oziroma začne izvajati čim prej v začetku leta, da lastniki mačke sterilizirajo še pred pomladno sezono mladičev. Izjemnega pomena je tudi kontinuiranost akcije, ki jo je treba izvajati **redno več let zaporedoma**. Razmnoževanje mora biti vsakokrat preprečeno čim večjemu številu mačk, da se ustavi porast populacije, zato enkratne akcije običajno nimajo želenih rezultatov.

Ko je organizacija akcije zaključena (zagotovljena sredstva, dogovorjene aktivnosti deležnikov in pogoji), se začne spodbujanje občanov, da se akcije udeležijo.

Prvi korak pri obveščanju občanov o možnosti sofinanciranja je seveda objava javnega poziva. **Javni poziv se objavi na spletni strani občine**, pri čemer je priporočljivo, da se objavi celoten dokument, ki vsebuje vse tehnične podatke o akciji (višina sredstev, višina sofinanciranja, pogoji in način koriščenja) in da se ob zaključku akcije to objavo posodobi. To pripomore k transparentnosti delovanja lokalne skupnosti in omogoči občanom, da se natančno seznanijo z akcijo.

Poleg uradnega obveščanja pa je pomembna tudi sočasna promocija po vseh kanalih, ki so na voljo, na primer spletne strani in družbena omrežja vseh deležnikov (lokalna skupnost, udeležena veterinarska organizacija, lokalna nevladna organizacija za zaščito živali), lokalni mediji, občinska glasila, oglasne table … Idealni cilj akcije je namreč, da se za sterilizacijo oziroma kastracijo odločijo predvsem tisti skrbniki, ki se sicer nikoli ne bi – ne le tisti, ki bi živali radi sterilizirali v vsakem primeru. **Zato je obširna promocija izrednega pomena in sodelovanje med deležniki res priporočljivo.** Kot že omenjeno, samo možnost sofinanciranja ni vedno dovolj – idealno je, da občani dobijo tudi praktično pomoč pri veterinarski oskrbi živali (na primer izposoja opreme, pomoč pri odlovu in transportu).

Sočasno je treba poskrbeti tudi, da so občani v čim večji meri informirani o celostni kakovostni oskrbi živali. Sterilizacija in kastracija sta vsekakor osnova odgovornega lastništva, vsekakor pa to še ni vse. Uporabnikom oziroma udeležencem akcije je priporočljivo podati vsaj osnovne informacije[5] o tem (na primer v obliki fizičnega letaka, ko pridejo prevzet bone), vsekakor pa tudi v obliki člankov in objav. Med ljudmi kroži veliko neresničnih informacij, ki tako ali drugače zavirajo kakovostno oskrbo živali. Na primer, nekateri ljudje menijo, da je mleko primerna hrana za mačke, drugi pa, da mora samička imeti eno leglo mladičev, preden se jo lahko sterilizira. **En del promocije akcije in ozaveščanja lahko predstavlja tudi razbijanje teh mitov.**

[5] Za več informacij nam pišite na info@zvezazazivali.si, saj imamo že pripravljenih nekaj tovrstnih vsebin.

Čeprav se ljudje še premalo zavedajo pomena primernega ravnanja z živalmi, po drugi strani **dobrobit oziroma zaščita živali že predstavljata pomembno družbeno vrednoto**. Tudi ta vidik je pomembno upoštevati, ko se na lokalnem nivoju načrtujejo z živalmi povezane aktivnosti. Kakovostna oskrba živali in prijazno ravnanje z njimi lahko predstavljata dober PR manever lokalne skupnosti. Na primer, turisti radi vidijo, da je v krajih, ki jih obiskujejo, dobro poskrbljeno za uličnе živali (recimo, da imajo prostoživeče mačke urejeno bivališče).

Celostna oskrba živali: napotki za lastnike

Poleg možnosti za koriščenje subvencije je pomembno, da lastnike živali seznanimo z vsemi pomembnimi informacijami glede oskrbe živali. **V nasprotnem primeru se namreč lahko zgodi, da zaradi napačnega postopanja skrbnik naredi "več škode kot koristi".** Na primer, zaradi nepazljivosti in nepravilne uporabe opreme lahko žival med transportom do veterinarske ambulante pobegne iz vozila ali pa zaradi nevednosti lastnik predolgo čaka s sterilizacijo in se mačka prej že zabreji. Najmanj, kar lahko na tem področju naredi lokalna skupnost, je, da te informacije objavi na spletni strani poleg javnega poziva za sofinanciranje. Dodatno se lahko občanom, ki koristijo sofinanciranje, informacije ponudi v obliki letakov, ki se jih razdeli vsakomur, ki pride prevzet bon. **Tovrstne ozaveščevalne letake smo pripravili tudi v Zvezi za živali in jih z veseljem delimo z zainteresirano občino – pišite nam na info@zvezazazivali.si.** V nadaljevanju podajamo nekaj koristnih napotkov za lastnike.

Predvsem je pomembno spodbujanje pravočasne oziroma zgodnje sterilizacije. Mačke so spolno zrele že pri štirih mesecih starosti, parijo se tudi v sorodstvu, zato ni nenavadno, da se samička zabreji, še preden zapusti leglo. Večina zunanjih mačk prvič koti pred dopolnjenim enim letom, pogosto pri šestih mesecih. Torej je poseg idealno opraviti do 4. meseca starosti oziroma ko mačka preseže 1 kg telesne teže.[6]

[6] Po mnenju NCDŽ iz 2023 se zgodnja gonadektomija lahko ob upoštevanju priporočil za obravnavo pediatričnih pacientov opravi varno že po 6. tednu starosti.

Mačke lahko začnejo z novo gonitvijo že nekaj tednov po kotitvi in vnovič kotijo, še preden odstavijo prvo leglo. Zato je pri samicah z mladiči, če ni možno zagotoviti osamitve, idealno poseg opraviti že 5–6 tednov po kotitvi. Sterilizacija ne vpliva na laktacijo (mleko) in nego mladičkov. Prav tako se sterilizacija lahko opravi med gonitvijo in pri brejih samicah (do treh četrtin brejosti, to je do meseca in pol).

Za pot k veterinarju je najboljše uporabiti varen, temu namenjen transportni boks. Po možnosti naj bo plastičen, da ga je možno očistiti, in z močnimi, kovinskimi vratci; za bolj socializirane muce pridejo v poštev tudi druge transportne košare in torbe. Za popolnoma nesocializirane mačke pa se uporabi t. i. živolovka (past, ki se zapre sama).

Pred sterilizacijo oziroma kastracijo sta priporočljiva odprava parazitov in predhodno cepljenje proti kužnim boleznim (mačja kuga, calici in herpes virus). Še posebej mladiči so dovzetni za okužbe z omenjenimi virusi, pri čemer je mačja kuga zelo nalezljiva in huda bolezen z visoko smrtnostjo. Pomembni sta tudi redna odprava notranjih in zunanjih parazitov ter **označitev** (lastniške mačke se označijo z mikročipom, prostoživeče pa s pristriženo konico uhlja). Če ne gre drugače, se lahko cepljenje in aplikacija antiparazitikov opravita tudi sočasno s posegom sterilizacije ali kastracije. Prav tako se enostavno spotoma uredi **označitev z mikročipom**, slednje je od 20. 8. 2025 dalje obvezno za vse lastniške mačke, do konca leta 2026 pa se lahko opravi z minimalnimi stroški (30 € financira Republika Slovenija).

Sterilizacija in kastracija mačk sta rutinska posega, ki jih mačke dobro prenašajo. Zapleti so redki, pooperativno nego opravijo veterinarji še pred odpustom iz ambulante. Previdnost pa seveda ni odveč. Nekaj dni po posegu je dobrodošlo, da je muca notri (na toplem oziroma poleti na hladnem) in pod nadzorom (opazovati je treba splošno počutje živali in stanje kirurške rane). Za mačke, ki niso socializirane in vajene notranjega bivanja, pa je najboljše, da se čim prej po posegu vrnejo v znano okolje.

Ena je bolje kot nobena. Vsaka sterilizirana mačka prispeva kapljico v morje nadzorovane in zdrave mačje populacije. In vsaka veterinarska oskrba je seveda blagodejna za vsako posamezno mačko. Pa vendar je za res učinkovito preprečevanje prenosa okužb, bolezni in parazitov ter za zmanjšanje problematike zapuščenih živali pomembno, da je veterinarsko urejenih čim več živali oziroma vse mačke na neki lokaciji. Zato je dobrodošlo, da k temu spodbudite tudi svoje sosede, prijatelje, sorodnike, znance. Za odlov in oskrbo zapuščenih, nikogaršnjih ali prostoživečih mačk pa se obrnite na pristojno zavetišče.

Dodatne preventivne aktivnosti

Akcijo sofinanciranja sterilizacij in kastracij lastniških mačk je smiselno nadgraditi tudi s sofinanciranjem posegov pri psih. S tem bi celoviteje naslovili problem nenadzorovanega razmnoževanja in dolgoročno razbremenili zavetišča ter lokalne skupnosti.

Poleg neposrednega sofinanciranja veterinarskih posegov je priporočljivo sistematično vlagati tudi v druge preventivne aktivnosti, ki spodbujajo odgovorno ravnanje z živalmi. Ključno vlogo imajo obsežnejše ozaveščevalne kampanje, ki poudarjajo zdravstvene in vedenjske koristi sterilizacije in kastracije ter razbijajo pogoste predsodke. Pomemben prispevek predstavljajo tudi strukturirane izobraževalne delavnice za otroke in mlade, saj zgodnje razumevanje odgovornega skrbništva dolgoročno vpliva na ravnanje celotne skupnosti.

Med učinkovite preventivne ukrepe sodita tudi organizirano urejanje in upravljanje hranilnih postaj za prostoživeče mačke, ki omogočata nadzor nad populacijo ter lažje izvajanje programov “ujemi–steriliziraj–vrni”.

Navedene aktivnosti je mogoče učinkovito uresničevati z namenskim financiranjem projektov prek javnih razpisov. Takšen celosten pristop ne prinaša le takojšnjih rezultatov, temveč dolgoročno zmanjšuje stroške, izboljšuje dobrobit živali in krepi odgovorno ravnanje v družbi.

zveza
za
živali